

УДК 316.012 (316.6)

doi: 10.15421/171758

Насильство в гендерній культурі: проблема побудови типології (частина 2)

І.О. Святненко

Класичний приватний університет, Запоріжжя, Україна

Гендерне насильство і кастраційні практики в матриархальній гендерній культурі закріплюються на декількох рівнях і складають комплексний механізм формування і відтворення прихованого насильства, дискримінації, підпорядкування, маніпуляції і контролю над чоловіками з боку жінок.

Перший рівень стосується безпосередньо самого ціннісного рівня культурної системи. Сюди відносяться технології та практики конструювання міфів надцінності жінок; дискредитація чоловіків як неповноцінних у моральному відношенні істот; узурпація права встановлювати стандарти маскулінності.

До соціального рівня відносяться дифузія кордонів гендерної сегрегації і нормування експлуатаційних практик щодо чоловіків; технології групового мобінгу «девіантних» чоловіків (прямий груповий пресинг в конфліктних ситуаціях); формування негативної «громадської думки» навколо чоловіків-«девіантів» (непрямий груповий пресинг в конфліктних ситуаціях); заохочення регулярного одностороннього і асиметричного морально-психологічного і фізичного насильства жінок щодо чоловіків в інститутах виховання і освіти; примусова гетоїзація, упереджене (гендерно-заангажоване) судочинство.

До психічного рівня відносяться створення умов для виникнення психоемоційних розладів на тлі всебічної деморалізації (емоційне маніпулювання) нав'язування комплексу провини і заниженої самооцінки; форматування чоловічих мікрокомунікацій (створення умов для обмеження часу спілкування з іншими чоловіками і жіноче опосередкування такого спілкування).

До тілесного рівня відносяться приховане щеплення девіацій і управління сексуальними деприваціями (штучне нав'язування контрфізіологічних сексуальних патернів).

Ключові слова: гендерне насильство; гендерна культура; гендерна кастрація; культурна кастрація; соціальна кастрація; психічна кастрація; соматична кастрація.

Violence in gender culture: problem of typology formation (part 2)

I.O. Svyatnenko

Classical private university, Zaporozhye, Ukraine

Gender violence and castration practices in matriarchal gender culture are consolidated at several levels and form an integrated mechanism for the formation and reproduction of hidden violence, discrimination, submission, manipulation and control over men by women.

The first level concerns directly the most valuable level of the cultural system. It includes technologies and practices for constructing myths of women's overvaluation; discrediting men as morally inferior beings; usurpation of the right to establish standards of masculinity.

The social level includes the diffusion of the boundaries of gender segregation and the regulation of operational practices towards men; technologies of group mobbing of «deviant» men (direct group pressure in conflict situations); the formation of negative «public opinion» around «deviant» males (indirect group pressure in conflict situations); encouragement of regular unilateral and asymmetric moral, psychological and physical violence of women against men in institutions of upbringing and education; forced ghettoization; prejudiced (gender-biased) legal proceedings.

Psychic level includes the creation of conditions for the emergence of psycho-emotional disorders against the backdrop of comprehensive demoralization (emotional manipulation) and the imposition of a complex of guilt and low self-esteem; formatting of male micro communications (creation of conditions for limitation of the time of communication with other men and female mediation of such communication).

Keywords: gender-based violence; gender culture; gender castration; cultural castration; social castration; psychic castration; somatic castration.

Цитування даної статті: Святненко І.О. Насильство в гендерній культурі: проблема побудови типології (частина 2) / І.О. Святненко // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 4(144). – С. 35-40.

Citation of this article: Svyatnenko, I.O., 2017. Nasyistvo v hendernii kulturi: problema pobudovy ty polohii (chastyna 2) [Violence in gender culture: problem of typology formation (part 2)]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 4(144), 35-40. doi: 10.15421/171758 (in Ukrainian).

Peer-reviewed; approved and placed: 18.02.2017

Насиліє в гендерній культурі: проблема побудови типології (частина 2)

І.А. Святненко

Класический приватний університет, Запоріжжє, Україна

Гендерне насиліє і кастраційні практики в матриархальній гендерній культурі закріплюються на кількох рівнях і становлять комплексний механізм формування і виробництва прихованого насилія, дискримінації, підкорення, маніпуляції і контролю над чоловіками з боку жінок.

Перший рівень стосується безпосередньо самого ціннісного рівня культурної системи. Сюди належать технології і практики конструювання міфів надзвичайності жінок; дискредитація чоловіків як нецінних в моральному відношенні істот; узурпація права встановлювати стандарти маскуліності.

К соціальному рівню належать дифузія меж гендерної сегрегації і нормування експлуатаційних практик в відношенні чоловіків; технології групового мобінга «девіантних» чоловіків (прямої групової пресинг в конфліктних ситуаціях); формування негативного «общественного мнения» навколо чоловіків-«девіантів» (косвенний груповий пресинг в конфліктних ситуаціях); поощрення регулярного одностороннього і асиметричного морально-психологічного і фізичного насилія жінок в відношенні чоловіків в інститутах виховання і освіти; примусова геттоїзація, предвзяте (гендерно-заангажоване) судопроводство.

К психологічному рівню належать створення умов для виникнення психоемоційних розладів на фоні всебічної деморалізації (емоційного маніпулювання) нав'язування комплексу провини і зниженої самооцінки; форматування чоловічих мікрокомунікацій (створення умов для обмеження часу спілкування з іншими чоловіками і жіноче опосередкування такого спілкування).

К тілесному рівню належать приховані прививки девіацій і управління сексуальними деприваціями (искусственное нав'язування контрфізіологічних сексуальних паттернів).

Ключевые слова: гендерне насиліє; гендерна культура; гендерна кастрація; культурна кастрація; соціальна кастрація; психічна кастрація; соматична кастрація.

Постановка проблеми. Проблема гендерного насилія може розглядатися в контексті примусового впливу на суб'єктів соціальних відносин, які створюють різноманітні механізми релігійно-етичного, правового, соціо-економічного придушення гендерної автономії шляхом відкритого або прихованого гноблення. Ця проблема має істотне значення для гендерної культури як концентрованого вираження гендерних відносин, ґрунтованих на тому чи іншому типі нерівності (патріархальної чи матриархальної). Для українського суспільства проблема має фундаментальне значення у зв'язку із поширеністю хибних гендерних стереотипів щодо агресивності /деструктивності/девіантності чоловіків та моральної ідеалізації жінок, нібито не схильних до насилія.

Метою дослідження є визначення конкретних технологій кастраційних практик як складників гендерного насилія. Завданнями статті є: а) визначення технологій культурної та соціальної кастрації; б) визначення технологій психічної та тілесної кастрації.

Невизначена наукова проблема, якій присвячено статтю. Статтю присвячено проблемі дослідження окремих технологій та практик культурного, соціального, психологічного та тілесного гендерного насилія.

Аналіз досліджень і публікацій. Т. Бендас та Ш. Берн визначають у гендерних дослідженнях наступні типи гендерного насилія:

- а) біосоціальне насиліє, що розглядає співвідношення насилія з статеву приналежністю;
- б) культурно-нормативне насиліє стосується соціальних стереотипів, припустимих у поведінці жінок і чоловіків;
- в) політико-правове насиліє вивчає механізми владно-формалізованого примусу в гендерній поведінці;

г) соціально-економічне насиліє, пов'язане із економікою домашнього господарства, вирізненням рівнів винагороди різних видів діяльності;

д) шлюбно-сімейне, пов'язане із відносинами в сім'ї, домашнім насилієм і способами його запобігання, дослідженням агресії, трансформації сім'ї і виникнення нових її форм, зміни статево-рольового статусу жінок і чоловіків у сучасній сім'ї;

е) психологічне насиліє представляє собою форму спотворення внутрішнього світу людини засобами гендерної соціалізації;

ж) лінгвістичне насиліє, пов'язане із використанням мов, що вживаються жінками і чоловіками і містять лексичні фонди інвективної та дискримінаційної лексики;

з) морально-етичне насиліє стосується несправедливості у взаєминах статей, подолання подвійних стандартів в моралі, значення цінностей людського альтруїзму, етики турботи [1, 2].

Виклад основного матеріалу. Типи гендерної кастрації. В нашій першій статті, присвяченій цій тематичі, ми розглянули чотири типи гендерної кастрації: культурну, соціальну, психічну та соматичну (тілесну), представивши співвідношення між ними у вигляді таблиці. В цій частині ми сфокусуємося на конкретних технологіях культурної, соціальної, психічної та соматичної кастрації чоловіцтва.

1. Культурна кастрація. 1.1. Конструювання міфів надзвичайності жіноцтва. Жінки в більшості випадків є схильними до того, щоб створювати ідеалізовано-перебільшені образи як із використанням ЗМІ, так і мікрокомунікацій. До подібних міфів можна віднести міф про морально-етичну досконалість жінки (вона є чистішою і поряднішою за чоловіка за всіх обставин); про вроджену мудрість та її вищість у порівнянні із звичайним чоловічим знанням (чоловік має зна-

ння, а жінка знає «життя», хоча йдеться, зазвичай про порушення жінками законів логіки та вміння жінок обходити різноманітні нормативні обмеження; міф про дітолюбство та особливі альтруїстичні схильності жінок у порівнянні із чоловічим («тваринним») егоїзмом; міф про жіночу безпорадність та узяленість, образ жертви чоловічого насильства, невірності, невігластва тощо [3, 4].

1.2. Дискредитація чоловіків як меншовагісних у моральному відношенні істот (дифамаційний сторітеллінг). Міфологічне конструювання є ґрунтованим на бінарних опозиціях, оскільки в міфах завжди фігурують як герої, так і антигерої, що відображає міфологічну логіку поляризованої янголізованості / демонізованості тих чи інших персонажів у вигаданих сюжетах. Якщо щодо образів жіноцтва переважають персонажі надцінні, жертвовні, альтруїстичні, самовіддані, мудрі, ошадливі домогосподарки і т.п., то, за логікою міфу, їм в бінарних опозиціях відповідають образи «чоловіків-тварин» або «чоловіків-демонів» (жінка в міфах про жіночу надцінність є позиціонованою як «янгол»). «Чоловіки-тварини» або «чоловіки-демони» здебільшого черстві, егоїстичні, владолібні деспоти, неухажні щодо власних дітей, невірні в шлюбі, схильні до різних форм віроломства, не є спроможними оцінити всі переваги таких «золотих янголических істот» тощо.

1.3. Узурпація права встановлювати стандарти маскулінності. Наслідком формування знецінювальних міфів про чоловіків стає узурпація жінками права встановлювати стандарти чоловічості (мужності), себто відокремлювати «справжню чоловічість» від «несправжньої». До переліку якостей справжнього чоловіка відносять, здебільшого, амбівалентні характеристики, які припускають «поєднання непокднуваного».

Наприклад, чоловік має виявляти захисну агресію щодо середовища і, водночас, бути м'яким і ніжним із своєю жінкою (партнеркою); справжній чоловік має користуватися популярністю і прихильністю (успіхом) в інших жінок і, разом з цим, зберігати вірність єдиній жінці (за умов, коли чоловік користується такою популярністю і прихильністю високоймовірно буває не моногамія, а проміскуїтет); справжній чоловік має приймати самостійні рішення, і, разом з цим, бути «легким на підйом», що означатиме гнучку поведінку, вочевидь, несумісну із авторитарною вольовою манерою прийняття самостійних рішень; справжній чоловік має розуміти жіночу чуттєвість із її слабостями [9, 10] і, разом з цим, не бути «слабаком» виявляти твердість і непоступливість (одне вочевидь не є сумісним із іншим, якщо тільки перед нами не розщеплена, а здорова чоловіча психіка) і т.п.

2. Соціальна кастрація. 2.1. Дифузія кордонів гендерної сегрегації та унормовування експлуатаційних практик щодо чоловіків. Технологія передбачає перенавчання чоловіка (починаючи з дитинства та підліткового віку) із використання простору та його об'єктів у власних кордонах (це моя кімната, моє ліжко, мої іграшки) до практик порушення кордонів особистого простору. Так, на ігрових майданчиках

матусі можуть заохочувати дії маленьких дівчаток щодо хлопчиків по виявленню поступливості щодо іграшок хлопчика, демонструючи разом із цим нетерпимість у випадку спроб хлопчика погратися дівчачими іграшками. В сім'ях із двома і більше дітьми це може виявлятися в несправедливому розподілі публічного і приватного простору (напр., сестра має окрему кімнату, а брат її не має; якщо кімната одна, то дівчинка має своє спальне місце за ширмочкою, хлопець спить на спільному ліжку і т.п.).

У пізнішому підлітковому віці це виявляється в нерівному ставленні до контактів хлопчика і дівчинки: хлопчик дає ретельний звіт на предмет того, з ким, коли і як він буде контактувати, від дівчинки такого звіту не вимагають; дівчата наполягають на тому, що їм з подружками треба «потасмничати», наполягаючи при цьому, на присутності в комунікативному колі чоловіків і в чоловічих компаніях під час спілкування чоловіків на чоловічі теми (у них, мовляв, не повинно бути секретів від жінок і т.п.) [3, 4].

Цільовим призначенням такої технології стає деперсоналізація чоловіка і перетворення його на істоту із «октройованими» правами (або ж правами, які жінка йому «дарує» в контексті розпорядження його ж ресурсами, якими сам чоловік користується ніби з її дозволу).

Зрозуміло, що в комунікації майбутнього чоловіка дифузія кордонів гендерної сегрегації означає, по-перше, заблокування системи внутрішньо-спільнотного гендерного виховання, що позначається на рівні маскулінності чоловіків в бік її зменшення та, відповідно, зростання фемінності. По-друге, останнє непрямо чинить вплив на соціальні інститути, від функціонування яких залежить підтримання кордонів життєвого простору суспільства. Йдеться, передусім, про армію, органи внутрішніх справ, органи державної безпеки та інші владні структури, які тримаються на маскулінних ієрархіях та системі внутрішніх ціннісних орієнтацій чоловічої спільноти [7, 8, 11].

2.2. Технології групового мобінгу «девіантних» чоловіків (прямий груповий пресинг в конфліктних ситуаціях). Ці технології використовуються там, де чоловіків не вдається схилити до слідування фемінним стандартам поведінки, себто, домогтися їх лояльності, покори, прихильності і належної гнучкості. Щодо таких чоловіків починають діяти технології групового цькування, основне призначення яких полягає в забезпеченні морального тиску на девіантних представників чоловічої спільноти.

Жінки, як правило, формують короткострокові альянси, змова в межах яких узручнює моральний пресинг і сприяє приведенню неналежної поведінки чоловіка у відповідність із адресованими йому вимогами. В альянсах можуть перебувати як жінки, із якими чоловік перебуває в родинних відносинах (дружина, мати, теща), так і у вторинних мікрогрупах в сфері трудової діяльності, громадських організаціях тощо.

Пряма дія означає вербальні інформаційні атаки із використанням адміністративних ресурсів або без них.

2.3. Формування негативної «громадської думки»

навколо чоловіків-«девіантів» (непрямий груповий пресинг у конфліктних ситуаціях). Навколо «девіантних» чоловіків задля їх нормалізації може створюватися відповідна (найчастіше – негативна) громадська думка. Для цього може використовуватися дифаматційний сторітелінг або ж звичайні плітки. Генерування пліток є призначеним для відформатовування чоловічої поведінки шляхом спричинення відповідних реакцій у вигляді переживання чоловіками соціальних емоцій сорому та провини (при доведенні інформації щодо того, що «говорять люди»).

2.4. Заохочення/потиурання регулярного однобічного і асиметричного морально-психологічного та фізичного насильства жінок щодо чоловіків в інституціях виховання та освіти. Означена група технологій є доволі поширеною в дошкільних та шкільних навчальних закладах, відпочинкових таборах та інших місцях перебування дітей двох статевих груп.

Здебільшого вихователі (вчителі та ін. педагогічні працівники) жіночої статі по-різному реагують на акти фізичного насильства дівчат щодо хлопців. Реакцією на насильство дівчат щодо хлопців найчастіше бувають непомічання або номінальні моральні санкції (зауваження).

З іншого боку, на противагу цьому, насильство з боку хлопців щодо дівчат тягне за собою бурхливі емоційні реакції, які супроводжуються серйозними стягненнями (викликом до директора, викликом до дитсадка (школи) батьків із відповідними нотаціями, відмітками про незадовільну поведінку в щоденнику тощо). Практики подібного гатунку мають привчити майбутніх чоловіків до думки про те, що їхнє насильство щодо жінок є неприродним і караним, в той час як насильство жінок щодо них – природним і безкарним. У соціопсихічному аспекті безкарність насильства з боку жінки означає стовідсоткову віктимізацію чоловіків (їх перетворення на пасивно-очікуючу жертву)[5].

2.5. Примусова гетоїзація. Для примусової гетоїзації здебільшого використовуються соціальні інститути армії та пенітенціарної системи, основне призначення яких полягає в тортуванні психіки та тіла чоловіків задля стійкого щеплення страху перед репресією та уможливлення гарантованої покори в конфліктних ситуаціях. Як армія, так і тюрма (колонія або інше місце тримання ув'язнених) в Україні є просторами виявлення відвертої зневаги до чоловіків, методичного приниження їх гідності та тілесних депривацій. До застосування подібних технологій жінок може стимулювати сама матріархальна держава, яка надає в їх розпорядження засоби адміністративного тиску та судово-кримінальної розправи із «девіантами». Метою примусової гетоїзації є те саме щеплення образу жертви із нанесенням психічних та фізичних травм, несумісних із нормальним станом здоров'я та високою якістю життя.

2.6. Упереджене (гендерно-заангажоване) судочинство. Ознаки гендерно-заангажованого судочинства виявляються, перш за все, в прийнятті судових рішень у сфері цивільного, сімейного, кримінального права на користь жінок. Йдеться про непропорційний розподіл майна та відібрання дітей у випадку

розірвання шлюбу, про призначення менш суворих (звісно, для жінок) або ближчих до мінімуму кримінальних покарань в кримінальному судочинстві, про використання дітей жінками у власних інтересах як в сімейному, так і в кримінальному праві [12].

3. Психічна кастрація. 3.1. Створення умов для виникнення психоемоційних розладів на тлі всебічної деморалізації (емоційне маніпулювання). Вплив на чоловіка відбувається за рахунок створення емоційно-негативних станів шляхом фрустрації самооцінки у сфері матеріальних, соціальних, культурних досягнень. Як правило, така фрустрація має місце на фоні висунення вимог, які не можуть бути виконаними через ту чи іншу форму обмеженості потенціалу чоловіка, що стає приводом для істеричних зривів та дорікань. Якщо подібні зриви та дорікання відбуваються доволі часто, то їх наслідком стає всебічна деморалізація із відповідними деградаційними ефектами (алкоголізацією, наркотизацією, втечами в саморуйнівний трудовоголізм, депресивні стани).

3.2. Нав'язування комплексу провини та заниженої самооцінки. Наслідком емоційного маніпулювання стає формування комплексу провини та заниженої самооцінки, яка є супутньою віктимному самосприйняттю та порушенню саморегуляторних функцій психіки, що має наслідком зростання маніпульованості та керованості чоловіка матріархальною державою та сім'єю. Разом із тим, занижена самооцінка не лише дозволяє посилено експлуатувати чоловіка, але і доводити його до передчасної смерті або шляхом миттєвого суїциду, або ж способів самоусунення, які представляють собою okazіональний або ж розтягнутий в часі аналог суїциду. Комплекс провини стає стартером для запуску процесів руйнації нормальної його-контролю та формування мазохістської структури характеру, що слугує базисом для депривацій і їх виправдання самим чоловіком як наслідків його «недосконалості». Матріархальна держава і жіночі мікроспільноти підтримують цю характерологічну диспозицію задля досягнення стану самозневаги та скотомізованості чоловіка.

3.3. Форматування чоловічих мікрокомунікацій (створення умов для обмеження часу спілкування з іншими чоловіками та жіноче опосередкування такого спілкування). Зацікавленість жінок у домінуванні над чоловіками зумовлює використання стратегії їх взаємної ізоляції одне від одного. Атомізованість чоловіцтва дозволяє зробити чоловіка тотально-беззахисним перед жіночим деспотизмом як з боку матріархальної держави, так і окремих жінок, і збільшувати ефективність морально-психологічного тиску та узаконення різноманітних депривацій. Форматування чоловічих комунікацій відбувається через нав'язування жінкою ролі цензора в чоловічому спілкуванні та неприпущення будь-яких реакцій групування чоловіків, необхідне для формування групового нарцисизму.

4. Соматична кастрація. 4.1. Приховане щеплення девіації (у вигляді побутового пияцтва, малорухливого способу життя, неправильного харчування, неадекватного режиму задоволення соціально-побутових потреб). Нав'язування стандартів у сфері соціальної

моралі, політики і права жіноцтвом робить можливим здійснювати в тому числі і стандартизовану харчових раціонів [6]. Враховуючи наявні в українському суспільстві стереотипи щодо природності для жінок функції готування їжі (що робить останніх не лише кухарями, але і менеджерами чоловічого здоров'я), вони отримують необмежене право на визначення біополітики сім'ї у зазначеній сфері.

Це означає, що сім'я харчується у відповідності із партитурою, яка складається жінкою. В більшості випадків жінки з дітьми харчуються окремо від чоловіків та дітей або разом із ними (все залежить від того, якої статі дитина). Раціон чоловіків структуровано як змішаний, себто, чоловіків годують «всім підряд», що детермінує організмичні хвороби та відхилення на ґрунті неправильного харчування (центральне та периферійне ожиріння, гіпертонія, інфаркти, інсульти тощо). Поєднання останнього із девіантними звичками також прискорює процеси соціальної та психосоматичної депотенціалізації.

4.2. Управління сексуальними деприваціями (штучне нав'язування контрфізіологічних сексуальних патернів) має місце на ґрунті можливості жінок визначати ритм та умови статевого життя, використовуючи секс як інструмент заохочення чоловіка за належні, з точки зору жінки, вчинки та як інструмент депривації в якості морально-педагогічних санкцій за неналежну поведінку.

Висновки. Гендерне насильство і кастраційні практики в матриархальній гендерній культурі закріплюються на декількох рівнях і складають комплексний механізм формування і відтворення прихованого насильства, дискримінації, підпорядкування, мані-

пуляції та контролю над чоловіками з боку жінок.

Перший рівень стосується безпосередньо самого ціннісного рівня культурної системи. Сюди відносяться технології і практики конструювання міфів надцинності жіноцтва; дискредитація чоловіків як меншовартісних у моральному відношенні істот; узурпація права встановлювати стандарти маскулінності.

До соціального рівня відносяться дифузія кордонів гендерної сегрегації та унормовування експлуатаційних практик щодо чоловіків; технології групового мобінгу «девіантних» чоловіків (прямий груповий пресинг в конфліктних ситуаціях); формування негативної «громадської думки» навколо чоловіків-«девіантів» (непрямий груповий пресинг у конфліктних ситуаціях); заохочення/потирання регулярного однобічного і асиметричного морально-психологічного та фізичного насильства жінок щодо чоловіків в інституціях виховання та освіти; примусова гетотизація, упереджене (гендерно-заангажоване) судочинство.

До психічного рівня відносяться створення умов для виникнення психоемоційних розладів на тлі всебічної деморалізації (емоційне маніпулювання); нав'язування комплексу провини та заниженої самооцінки; форматування чоловічих мікрокомунікацій (створення умов для обмеження часу спілкування з іншими чоловіками та жіноче опосередковування такого спілкування).

До тілесного рівня відносяться приховане щеплення девіацій та управління сексуальними деприваціями (штучне нав'язування контрфізіологічних сексуальних патернів).

БІБЛЮГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

- Бендас Т.В. Гендерная психология./Т.В. Бендас. - [Текст]. - //Учебное пособие. -СПб.: Питер, 2006 - 431 с
- Берн Ш. Гендерная психология./Ш. Берн. - [Текст]. - — СПб.: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2002. -320 с.
- Бондар Г.Г. Соціокультурні засади концептуалізації гендерної нерівності в українському суспільстві./Бондар Г.Г. - Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук за спеціальністю 22.00.01. - теорія та історія соціології.- Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2012.-266 с.
- Крячко В.І. Українська ментальність: соціодіагностичний аспект./В.І. Крячко. - [Текст].- Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук за спеціальністю 22.00.01. - теорія та історія соціології.- Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2010.-216 с.
- Новоселов О. Жінщина. Учебник для мужчин./О. Новоселов.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://humans-ethology.com/#reader1>
- Розя Ю.Ю. Смертність в Україні: теоретико-соціологічний аспект./Ю.Ю.Розя.- [Текст].- Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук за спеціальністю 22.00.01. - теорія та історія соціології.- Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2013.-218с.
- Романенко Ю.В., Святненко І.О., Зінченко А.А. Візуалізації в медійно-комунікаційному просторі: соціо-системологічний підхід./[Текст]/Ю.В. Романенко, І.О. Святненко, А.А. Зінченко.- Монографія 3-х авторів.- К.: Вид-во ІМВ, 2014.-436 с.
- Романенко Ю.В., Святненко І.О., Поцелуйко А.О., Ташенко А.Ю., Медведєва Ю.Ю. Етнічні ідентичності в дзеркалі тілесності та практик харчування.- Монографія 5-ти авторів/Ю.В. Романенко, І.О. Святненко, А.О. Поцелуйко, А.Ю.Ташенко, Ю.Ю. Медведєва. - [Текст]. - - К.: Вид-во ДУТ, 2015.-437 с.
- Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции.-[Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://osp.kgsu.ru/library/PDF/315.pdf>
- Фрейд З. Тотем и табу: Психология культуры и религии.-[Текст]// Пер. М.В.Вульфа. - М. : Изд. дом Вульфа 1923. -172 с.
- Етническая идентичность: социосистемологическое измерение геополитики/ ред.-коорд. Романенко Ю.В. [Я.В.Зоська, Ю.Ю. Медведєва, Ю.В. Романенко, И.А. Святненко, Н.В. Туленков, Е.А. Хомерики]. - [Текст].-.- Монография.- К.: Меркьюри-Полдолье, 2016.- 368 с.
- Dobbins M.-P., Mulligan J. Black Matriarchy: Transforming a Myth of Racism into a Class Model/ M.-P Dobbins, J. Mulligan Journal of Comparative Family Studies.-Vol. 11, No. 2 (SPRING 1980), pp. 195-217.

REFERENCES:

1. Bendas, T.V., 2006. Gendernaya psihologiya [Gender psychology]. Uchebnoe posobie. SPb.: Piter, 431 (in Russian).
2. Bern, Sh., 2002. Gendernaya psihologiya [Gender psychology]. SPb.: PRAYM-EVROZNAK, 320 (in Russian).
3. Bondar, H.H., 2012. Sotsiokul'turni zasady kontseptualizatsiyi hendernoyi nerivnosti v ukrayins'komu suspil'stvi [Social and cultural principles conceptualization of gender inequality in Ukrainian society]. Zaporizhzhya, Kласychnyy pryvatnyy universytet, 266 (in Ukrainian).
4. Kryachko, V.I., 2010. Ukrayins'ka mental'nist': sotsiodaihnostychnyy aspekt [Ukrainian mentality: sotsiodaihnostychnyy aspekt]. Dysertatsiya na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata sotsiolohichnykh nauk za spetsial'nistyu 22.00.01. - teoriya ta istoriya sotsiolohiyi. Zaporizhzhya, Kласychnyy pryvatnyy universytet, 216 (in Ukrainian).
5. Novoselov, O. Zhenschina. Uchebnik dlya muzhchin [Female. Textbook for men]. Access: <http://humans-ethology.com/#reader1> (in Russian).
6. Rozya, Yu.Yu., 2013. Smertnist' v Ukrayini: teoretyko-sotsiolohichnyy aspekt [Mortality in Ukraine: theoretical and sociological aspect]. Dysertatsiya na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata sotsiolohichnykh nauk za spetsial'nistyu 22.00.01. - teoriya ta istoriya sotsiolohiyi. - Zaporizhzhya, Kласychnyy pryvatnyy universytet, 218 (in Ukrainian).
7. Romanenko, Yu.V., Svyatnenko, I.O., Zinchenko, A.A., 2014. Vizualizatsiyi v mediyno-komunikatsiynomu prostori [Imaging Display and communication space]. Monohrafiya 3-kh avtoriv. K.: Vyd-vo IMV, 436 (in Ukrainian).
8. Romanenko, Yu.V., Svyatnenko, I.O., Potseluyko, A.O., Tashchenko, A.Yu., Medvyedeva, Yu.Yu., 2015. Etnichni identychnosti v dzerkali tilesnosti ta praktyk kharchuvannya [Ethnic identity physicality in the mirror and practice feeding]. K.: Vyd-vo DUT, 437 (in Ukrainian).
9. Freyd, Z. Vvedenie v psihoanaliz: Lektsii [Introduction to psychoanalysis]. Access: <http://osp.kgsu.ru/library/PDF/315.pdf> (in Russian).
10. Freyd, Z., 1923. Totem i tabu: Psihologiya kultury i religii [Totem and Taboo: The Psychology of Culture and Religion]. M.: Izd. dom Vulfa, 172 (in Russian).
11. Etnicheskaya identichnost: sotsiosistemologicheskoe izmerenie geopolitiki [Ethnic identity: the socio-systemological dimension of geopolitics]. K.: Merkyuri-Podole, 2016, 368 (in Russian).
12. Dobbins, M.-P., Mulligan, J., 1980. Black Matriarchy: Transforming a Myth of Racism into a Class Model/ M.-P Dobbins, J. Mulligan Journal of Comparative Family Studies 11, 2, 195-217.

Святненко Іван Олександрович – докторант

Класичний приватний університет

Адреса: 69000, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б

E-mail: magellan4x4@ukr.net

Svyatnenko Ivan O. – doctoral candidate

Classical private university

Address: 70-b, Zhukovskogo str., Zaporizhzhya, 69000, Ukraine

E-mail: magellan4x4@ukr.net